

CRISI, POBRESA I SOLIDARITAT A LA SEGARRA

1. Visió integral del problema

El món global s'està construint fomentant la desigualtat. Amb grau de responsabilitat divers però notablement major el del món dit desenvolupat, la humanitat no ha sabut o no ha volgut posar al servei dels pobles, sistemes basats en polítiques de signe social i universal.

El fracàs del bloc socialista als anys vuitanta del segle passat, escenificat amb la caiguda del mur de Berlín (1989), i el fracàs del model capitalista incapaç d'autoregular la seva voracitat cap a horitzons de justícia i d'igualtat, ha abocat a la humanitat al precipici.

Crisi de valors, capitalisme basat en un model descontroladament ultraliberal i sense escrúpols de la teoria del xoc (Milton Friedman), desconfiança en els gestors de la política i en els dominadors de les tendències culturals, o una crisi financera, econòmica i social cada cop més evidents, ens obliga a repensar lideratges i models que passin per la més que necessària superació de les minories tecnocràtiques invisibles a la democràcia radical, aquella en què les persones són l'energia i els pobles el seu exèrcit, en la que el poble sigui el protagonista i receptor alhora dels beneficis d'un món més autènticament just, compromès amb la col·lectivitat i la sostenibilitat.

En definitiva cal ser conscients i, alhora, denunciar l'estafa de la "globalització" sense regulació, promoguda únicament pel gran capital en forma de multinacionals, amb el suport del liberalisme econòmic dominant.

Per aquesta raó, invertir la piràmide de les decisions, tal com proposen alguns estudiosos i pensadors és necessitat i garantia alhora, per assumir uns pressupostos participatius, el decreixement, una banca ètica, el cooperativisme, un sindicalisme en essència, el repartiment més just del benefici, evitar l'escàndol i de socialitzar les pèrdues de les grans corporacions, un consum responsable, la redistribució de la renda, etc. El que Pere Casaldàliga en diria "la civilització de la sobrietat compartida".

Des d'aquesta perspectiva, les societats que millor resistiran seran les que millor sàpiguen organitzar-se col·lectivament, bo i superant l'individualisme o l'interès d'uns pocs. La suma de voluntats ho ha de fer possible.

A Catalunya i a la Segarra, l'esforç assistencial s'ha hagut de multiplicar en els darrers anys. Entitats com Càritas han de redoblar els seus esforços perquè la pobresa i la marginació truquen a la porta, tenint en compte que els que primer cauen són els que pitjor ho tenien quan la situació anava millor, contràriament a l'opinió d'alguns sectors com els que fomenten el discurs demagògic de la xenofòbia. La immigració no és el problema.

L'informe INSOCAT d'Entitats catalanes d'Acció Social de 2013, en el seu monogràfic dedicat a les famílies, constata que el 60 % de les llars tenen dificultat per arribar a final de mes i la taxa

de risc de pobresa creix sobretot entre els menors de 16 anys. La pobresa severa creix de forma ininterrompuda i accentuada a Catalunya: s'ha multiplicat gairebé per cinc des del 2008. Augmenta el nombre de treballadors pobres, que a la Unió Europea es manté estable. Un 13,7 % dels catalans són pobres malgrat tenir feina.

Un component important de la crisi global és l'empobriment de les regions de la Terra on es genera l'emigració massiva, una pèrdua d'actius important en origen i sovint també afegeix una nova problemàtica a les zones de recepció, com ara ho és la nostra comarca, on l'encaix no resulta fàcil i on sovint el treball que disposen, per poder viure amb un mínim de dignitat, no és continuat i, quan n'hi ha, és mal pagat. Cal afegir també la progressiva pèrdua de gruix en els serveis d'atenció per l'evolució política de la crisi i que ens afecta a tots, però més encara, als més dèbils entre nosaltres, sense distinció d'origens, creences o parles. A la Segarra de tota manera i pel seu gruix, encara que la immigració no sigui la causa del que està passant, sí que forma part important del problema. I per anar bé s'hauria de mirar d'incorporar aquesta immigració de manera directa, responsable i participada, en els diversos camins que portin a superar no solament les situacions més penoses, sinó així mateix a la millora sostinguda de la precarietat actual.

2. La seva gènesi i la seva evolució

El capitalisme ofereix dues cares en els darrers anys: el sistema productiu d'una banda i el financer de l'altra (el casino especulatiu, el dels mal anomenats "mercats"), amb un desequilibri creixent en favor del segon. Dintre del productiu, en comptes d'una diversificació, s'ha produït una concentració en el mercat de béns i serveis. Cada cop és menys mercat i cada cop més un conjunt d'oligopolis.

Alhora hem caminat lentament i segura cap a una societat de consum i d'opulència on allò que compta és aconseguir ser propietari d'un mínim de béns materials, i qui no ho aconsegueix és vist com algú fracassat o inadaptat: allò important és el que hom té i no allò que manca als altres; en definitiva, una societat basada en el "tenir" i no en el "ser".

Per tal d'afavorir el consum com més, millor, i com a benzina que alimenta el sistema, la publicitat i les entitats financeres no han fet altra cosa que estimular-los, consum i sistema, a base de facilitar el crèdit al màxim de manera que tot producte, bé o servei, per complex i costós que sigui, podia estar a l'abast de qualsevol. El crèdit, en els darrers anys, ha estat facilitat sense gaires escrúpols (concessió irresponsable sense estudis de solvència, insuficient i enganyosa informació, clàusules abusives, etc.), cosa que ha portat moltes persones i famílies al sobreendeutament i a la insolvència.

La desigualtat, que és un autèntic escàndol ètic i polític, es veu agreujada per una disminució dels recursos de protecció social pública en la seva versió redistributiva i assistencial: "la

pobresa ens espanta, però la desigualtat ens indigna”, en paraules d’una pagesa salvadorenca a un portaveu de Càritas, aplicables en qualsevol context.

En aquest context, determinats grups polítics carreguen contra la immigració amb arguments intel·lectualment pobres i èticament reprovables, com el de què “aquí no hi ha lloc per a tothom”, tot presentant-la com a perfecte boc expiatori. Paradoxalment, ja al 2010, la Comissió Europea va estimar en 7 milions la població addicional immigrada que necessitarà l’Estat espanyol fins el 2030 per a equilibrar la seva economia, atenent dues raons de pes: l’enorme dèficit demogràfic (especialment entre els més joves), que farà difícil la viabilitat del sistema públic de pensions, i la necessitat de més treballadors amb perfils tècnics per a un mercat laboral que haurà d’afrontar un nou model productiu.

El tema “immigratori” només té una solució efectiva, que és contribuir substancialment al desenvolupament dels països més pobres per la via d’inversions de capital sense exigència d’interessos i, si escau, tampoc de retorn dels capitals invertits. El món, només així, aturarà les emigracions provocades per pura supervivència que causen el sacrifici de moltes vides cada dia.

A la Segarra, tot i que els efectes de la crisi cada cop es fan més palesos i abasten un segment de població més gran, especialment població immigrant, però també, i cada cop més, població nadiua, la situació pot ser qualificada d’ambigua per raó d’uns efectes de la crisi desiguals.

Només a tall d’exemples comarcals, podem parar atenció en tres aspectes. D’una banda, no sembla que la crisi hagi afectat gaire els desplaçaments necessaris de la gent de qualsevol edat, i en transport públic entre els diferents pobles de la comarca, i entre aquests i els principals nuclis, atesa la infrautilització de les línies regulars existents que aprofiten les del transport escolar, ja fortament deficitàries econòmicament en els períodes de bonança econòmica anterior, la qual cosa, sens dubte, ens portaria a debatre sobre la gestió dels recursos públics en qualsevol circumstància i lloc, tant en situacions de crisi com de prosperitat.

Pel què fa al servei mèdic sembla que es constaten dificultats importants d’adquisició dels medicaments receptats, especialment entre la població nouvinguda o en atur (de qualsevol edat), que s’atenueix amb el pagament dels mateixos a càrrec d’entitats i institucions, com ara Creu Roja i l’Ajuntament, en el cas de Cervera.

Finalment, cal no menystenir el patiment psicològic que produeix la situació actual, especialment entre les persones més grans, que es manifesta ben clarament en situacions com les següents:

-Sovint han d’ajudar els fills dedicant una part de la seva paga i, si veuen retallades les pensions o si són dependents i no arriben els ajuts, veuen com disminueix també el seu poder adquisitiu, que s’agreuja també per la reiterades pujades de la tarifa elèctrica o pel copagament del 10 % en els medicaments.

-Si van avalar les hipoteques dels seus fills, ara poden perdre els seus béns.

-Segueixen encarregant-se sovint de la custòdia a temps parcial dels néts, més encara si els fills no reben ajuts per la Llar d'infants i se n'han de cuidar ells.

-Sovint pateixen trastorns d'angoixa o depressió (un 5 %) com a conseqüència de la crisi econòmica, per l'augment de les demandes familiars.

-Si han de readmetre a casa algun fill que ha perdut la feina, això ho viuen com un fracàs.

-Disminució de la qualitat de vida en alimentació pel fet d'haver de comprar menys aliments, o en salut, per les dificultats en l'adquisició de medicaments.

3. Reflexions per a una sortida de la crisi

Davant la situació creada per la crisi descrita en aquest document i que pateix tanta gent és fàcil caure en la comoditat de contemplar-la, analitzar-la, esbrinar-ne les causes i conseqüències i quedar-nos finalment lamentant la situació, sobretot si no ens toca a nosaltres de ple i la considerem com un mal aliè. Quedarà molt bé fins i tot apuntar cap als culpables i realitzar una acció purament denunciadora dels fets i inclús solidaritzar-nos amb els més vulnerables i vulnerats. Això, com a acció intel·lectual seria considerada una aportació teòrica molt important i rica a l'anàlisi de la realitat.

Tanmateix, la sortida de la crisi no vindrà exclusivament del seu estudi teòric, si no afegim accions personals i col·lectives ben concretes i realistes i si no fem un esforç de conscienciar d'altres persones i grups perquè s'hi afegeixin. No hem d'esperar que l'Administració pública (en sentit ample) o d'altres institucions del poder social, polític o econòmic ho arreglin tot i ens ho resolguin. Ni tan sols podem esperar resoldre els problemes utilitzant el mateix tipus de pensament que vam utilitzar quan els vam crear, com deia l'Einstein. Intentarem, doncs, amb la nostra reflexió aportar idees i accions concretes que ajudin a una sortida possible de la crisi, tenint en compte que les coses no seran ni han de ser com abans després de veure cap a on ens han portat. Ja que les causes de la crisi econòmica han estat la distorsió i la corrupció dels valors morals i ètics en molts àmbits de la societat, s'haurà de recompondre aquells valors per a reconduir i trobar-ne una sortida eficaç.

La lluita contra la cobdícia humana estesa arreu, només pot superar-se per una ètica universal en la formació d'adults i joves; el fonament de tot plegat està en els valors de les persones que el capital ha volgut fer oblidar o desvirtuar-los del tot.

1. En primer lloc hem de tenir ben clares quines són les necessitats bàsiques de les persones. Les necessitats subjectives, artificials i enganyoses que ens havíem creat les hauríem d'aparcar al seu lloc superflu. Estudiar i consensuar els recursos bàsics que necessita la persona pel fet de ser persona sense cap discriminació i no per la situació o el rol que ocupa en la societat.

Apuntem la sanitat, l'educació, l'alimentació i l'habitatge, necessitats a cobrir "necessàriament" de manera universal.

2. S'ha de tendir cap a un model econòmic diferent que no miri el benefici d'uns quants, no basat en l'especulació sinó en el servei a la persona. Una economia de comunió, productiva i solidària; amb una bona pràctica ètica de les finances, com ara els microcrèdits, potenciant el mercat de proximitat, "castigant" el mercat no ètic (no comprant allà on ens estafin), desenvolupant l'autosuficiència energètica... . La racionalització de la despesa s'ha d'aplicar també al món polític i administratiu amb la seguretat que les coses es poden fer d'una altra manera.

3. Els elements com ara la cultura, l'educació, la preparació tècnica, l'adquisició del coneixement hauran d'estar orientats cap a una formació humana integral que abasti tota la persona. Si tenim en compte i desenvolupem només alguna de les seves capacitats formarem monstres deformes i no persones humanes equilibrades.

4. Tendir cap a una integració positiva de la immigració, encara que sigui difícil, tractant de superar els tics xenòfobs, a través de la solidaritat efectiva i afectiva.

5. S'hauria de posar en pràctica el concepte de decreixement. L'artificialitat amb què hem creat una societat de "benestar" a costa del "malestar" s'haurà d'anar desfent a favor d'una igualtat en allò que és bàsic, tot considerant la justícia social com un element de cohesió.

6. Potenciar el voluntariat no com un "voluntarisme" de diumenge o un divertiment frívol, sinó com l'aportació de les persones a una tasca comuna responsable, integrant al bé comú les qualitats de cadascú al servei de la cultura, de l'acció social, de l'educació integral, de la defensa del medi ambient i de tantes àrees, a través de les quals fomentar la cohesió social.

Finalment, hem de considerar aquesta crisi com una oportunitat per a una societat més solidària. Només amb la globalització de la solidaritat podrem canviar la crisi en un món més just. Dues frases d'Einstein: "Si busques resultats diferents, no facis sempre el mateix". "En moments de crisi, només la imaginació és més important que el coneixement".

4. Elements positius que la Segarra hi pot aportar

Com a la resta del país, la crisi està afectant de manera contundent la nostra comarca i les entitats socials (ONG, Ajuntaments, Consell Comarcal) es veuen desbordades davant l'allau de peticions d'ajuda de tota mena.

Parlant amb les entitats de Cervera hem intentat saber quines són les demandes que els hi arriben, fins a quin punt poden donar-hi resposta i què pot fer la gent que vulgui ajudar d'alguna manera.

Càritas

Càritas té diferents programes d'ajuda, des d'infants a gent gran, immigrants, gent sense llar, etc., que porta a terme a través dels seus voluntaris. També, en col·laboració amb Creu Roja, es reparteixen bosses d'aliments a les famílies que Serveis Socials indica. A mesura que reben aportacions extres es poden plantejar fer algun tipus d'ajuda complementària, com pagar beques de menjador.

Es pot ajudar fent-se soci, donant aportacions puntuals, portant menjar o roba, fent de voluntari.

Creu Roja

Compta també amb diferents programes d'ajuda, segons les aportacions econòmiques que li arriben. Treballa amb immigrants però, cada cop més, també amb gent del país. A part de repartir aliments amb Càritas, tenen un esplai per a infants, programes d'atenció a la gent gran, es fan tallers si arriben projectes (i els diners) dels diferents organismes: català, espanyol o europeu.

Es pot ajudar fent-se soci, amb aportacions puntuals, fent de voluntari, aportant idees per a nous tallers (i, si és possible, fent de monitor del taller).

Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH)

Acullen totes per persones i famílies en vies de desnonament: escoltant-les, oferint-los assessorament jurídic, acompanyant-les en totes les gestions. S'hi pot contactar a través del seu correu pahurgell@gmail.com. Des del 6 d'abril de 2013 tots els dissabtes al matí atenen personalment al local del Centre Obert l'Espàtula, a Cervera, a partir de les 11 h.

Es pot ajudar fent donacions econòmiques (necessiten diners per fer gestions, material per campanyes, etc) o fent de voluntari.

Consell Comarcal de la Segarra

Davant l'emergència de la crisi actual han desenvolupat un nou Pla anomenat *Pla d'Inclusió i Cohesió Social*. El Consell Comarcal de la Segarra (CCS) vol fer de pont entre totes les entitats socials de la comarca a fi de no duplicar serveis i, a més, estendre a tota la comarca els que funcionen bé en alguna població concreta. A la seva web està detallada tota la feina que fan.

A part de les ajudes econòmiques, Banc d'Aliments, Banc de Medicaments, etc., han vist que la gent també presenta problemes emocionals degut a les poques perspectives que hi ha de sortir-se'n, per la qual cosa han iniciat dos tallers, com a punt d'inici, per fer que les persones se sentin útils i no perdin els hàbits d'horaris, responsabilitat, etc. En els tallers involucren a persones del grup de Gent Gran del mateix CCS. La gent que ho vulgui pot col·laborar aportant idees de nous tallers i també el seu temps com a voluntari.

Ja s'han plantejat el tema de posar horts a l'abast de les famílies amb problemes econòmics. Estan mirant com poder-ho fer i consultant amb altres municipis que ja han posat en marxa aquesta idea.

Totes les entitats comenten que és difícil parlar de xifres ja que cada dia augmenta el nombre de famílies en risc d'exclusió. Mestres i metges detecten cada cop més persones (infants, gent gran....) amb problemes derivats de la mala alimentació (restrenyiment), sanitaris (gent que no es pot pagar els tractaments), econòmics (gent que no pot pagar la llum, el gas, etc.).

Davant tots aquests reptes, la nostra comarca pot donar respostes pròpies:

-Posar a disposició de qui ho necessiti els horts que tenim abandonats. Aquesta iniciativa ja s'ha materialitzat a través d'iniciatives espontànies, com ara la del Santuari del Sant Dubte ,a Ivorra, o les que hom podria intentar des del mateixos Ajuntaments, amb la col·laboració administrativa o de relacionar propietaris amb persones interessades que es podria canalitzar a través dels serveis socials del Consell Comarcal.

-Practicar el consum de proximitat en tot allò que puguem. Intercanvi de productes.

-Ajuda mútua dins les famílies i també dins els pobles.

-Ajudes al cooperativisme.

-Promoció de la Banca Ètica.

-Conscienciació des de les associacions.

-Curset d'economia domèstica.

-Centralitzar les ajudes i necessitats econòmiques i de tota mena, a fi de repartir-ho equitativament.

-Promocionar noves idees/activitats com el Banc del temps.

-Comptar amb els centres educatius per tal de conscienciar de la crisi i la marginalitat els més joves.

-Promoure el Banc dels Medicaments.

-Donar a conèixer la feina que es fa des de les diferents entitats de la comarca (com ara la Fundació Casa Dalmases que, entre els seus objectius, manté el seu compromís amb l'economia social) i informar de com podem ajudar cadascun de nosaltres.

-Organització d'una marató comarcal, amb actuacions solidàries, dinar popular, etc, amb l'objectiu d'aconseguir fons per a adquirir aliments frescos per a les famílies que ho necessitin (ja que el Banc d'aliments no es fa càrrec d'aquest tipus d'alimentació).

Certament és possible la lluita a nivell local, però cal alguna solució universal, com ara el camí iniciat per UBUNTU (Fòrum Mundial de Xarxes de la Societat Civil), promogut des de Barcelona

per la UPC, que treballa en silenci des de fa anys, contra la voluntat dels països desenvolupats, per aconseguir la modificació de cadascun dels estatuts de les organitzacions mundials (OIT, FAO, ONU, etc.) per tal d'impedir el dret dels poderosos a vetar els acords quan no els interessin i molts altres aspectes que permetrien un funcionament més just mundialment i prendre acords sobre temes tan diversos com l'armament, la distribució d'inversions, etc... .

Fòrum l'Espitllera
Primavera de 2014